

MOYLI ZIG'IR NAV VA TIZMALARINING QURG'OQCHILIKKA CHIDAMLILIGINI LABORATORIYA SHAROITIDA BAHOLASH

Tayanch doktorant: A.B.Poyonov¹

Ilmiy rahbar q.x.f.f.d., k.i.x. Sh.X.Oripov²

Janubiy dehqonchilik ITI.¹

Lalmikor dehqonchilik ITI.²

Annotatsiya: Hozirgi kunda global iqlim uzgarishi yani qurg'oqchilik, hamda issiqlik sungi 10 yillikda keskin kutarilishiga sabab bo'lmoqda. Ushbu maqolada nazorat ko'chatzorida moyli zig'ir (*Linum Usitatissimum* L) ning 25 ta nav va namunalari laboratoriya sharoitida ko'saklash fazasida, umumiy suv, suv taqchiligi va suv saqlash qobiliyati kabi ma'lumotlar andoza nav bilan taqqoslangan holda o'rganildi. Ushbu maqolada yuqori ko'rsatkichga ega bo'lgan tizmalarni tanlash ishlari keltirilgan va seleksiyaning keyingi bosqichlariga tavsiya etilgan.

Абстрактный: В настоящее время глобальное изменение климата приводит к резкому увеличению засух и волн жары через 10 лет. В данной статье 25 сортов и образцов льна масличного (*Linum Usitatissimum* L) в контрольном питомнике изучены в лабораторных условиях в фазе бутонизации и сопоставлены с модельным сортом такие данные, как общая влажность, дефицит воды и водоемкость. В данной статье представлен выбор высокопроизводительных линий и рекомендован к следующим этапам отбора.

Abstract: Currently, global climate change is causing droughts and heat waves to increase sharply in 10 years. In this article, 25 cultivars and samples of oilseed flax (*Linum Usitatissimum* L) in the control nursery were studied in laboratory conditions in the budding phase, and data such as total water, water deficit and water storage capacity were compared with the model variety. In this article, the selection of high-performance lines is presented and recommended for the next stages of selection.

Kalit suzlar Moyli zig'ir qurg'oqchilik, o'simlikning suv saqlash qobilyati, nav va tizmalarini

Ключевые слова: засухоустойчивость, водозапасающая способность сортов и сортов рапса.

Key words: Drought tolerance, water storage capacity of oilseed rape cultivars and varieties

1.T.E Ostonaqulov olib borgan tadqiqotlariga kura qurg'oqchilik respublikamizda tez tez takrorlanib o'simliklar hosiliga keskin tasir kursadmoqda shuning uchun qurg'oqchilikka chidamli navlarni yaratish seleksiyonerlarning Mo'xim vazefalaridan ekanligini takitlagan.

Moyli zig'irning nav va tizmalarini qurg'oqchilikka chidamlilik darajasini laboratoriya sharoitida A.A.Nigiporovich usulida aniqlandi va qo'yidagicha amalga oshirildi .Bargdagi umumiy suv (US) tong payti qo'yosh chiqmasdan to'la shakillangan barglar olinib, politelen paketlarga joylashtirilib laboratoriyaga keltirildi.Bandidan kesib olingan bargning dastlabki massasi (a) tarozida ulchandi va 105 °C da 6 soat moboynda termostatda quritildi. Quritilgan barg massasi (b) tarozida o'lchanib, qo'yidagi formula bo'yicha $US=(a-b)\backslash a*100\%$ da aniqlandi.

Olib borilgan tadqiqotlarga kura moyli zig'irning 25 nav va tizmalari 3 qaytariqdan va har biridan 3 ta o'simlik olinib o'rtachasi chiqarildi hamda Qurg'oqchilikka chidamlilik darajasi baholandi.

Andoza nav Baxorikor (st) ning yashil massasining o'rtacha og'irligi 3.6 gr, qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi 1.2 gr, o'simlikning suv saqlash qobilyati 67% qurg'oqchilikka chidamli ekanligi aniqlandi.

Moyli zig'ir nav va tizmalarining qurg'oqchilikka chidamliligini laboratoriya sharoitida baholash. (Qamashi 2023y)

Delyanka №	Nazorat kuchatzori.	yashil massaning o'rtacha og'irligi	Qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi	o'simlikning suv saqlash qobiliyat % da
1	Baxorikor (nav)	3,6	1,2	67
2	KR22-FLAXPYT-IR-06	2,6	0,6	56
3	KR22-FLAXPYT-IR-12	4,1	1,5	72
4	KR22-FLAXPYT-IR-18	3,2	1,1	58
5	KR22-FLAXPYT-IR-24	4,8	1,5	92
6	KR22-FLAXPYT-IR-01	2,5	0,9	44
7	KR22-FLAXPYT-IR-07	1,1	0,4	19
8	KR22-FLAXPYT-IR-13	5,1	2,1	83
9	KR22-FLAXPYT-IR-19	3,2	1,4	50
10	KR22-FLAXPYT-IR-20	2,2	0,6	44
11	KR22-FLAXPYT-IR-02	4,3	1,3	83
12	KR22-FLAXPYT-IR-08	1,6	0,5	31
13	KR22-FLAXPYT-IR-14	2,8	0,8	56
14	KR22-FLAXPYT-IR-15	2,6	1,1	42
15	KR22-FLAXPYT-IR-21	1,6	0,5	31
16	KR22-FLAXPYT-IR-03	4,3	1,4	81
17	KR22-FLAXPYT-IR-09	5,2	2,2	83
18	KR22-FLAXPYT-IR-10	4,3	1,8	69
19	KR22-FLAXPYT-IR-16	1,6	0,4	33
20	KR22-FLAXPYT-IR-22	1,9	0,5	39
21	KR22-FLAXPYT-IR-04	4,6	1,6	83
22	KR22-FLAXPYT-IR-05	4,1	1,4	75
23	KR22-FLAXPYT-IR-11	3,6	1,1	69
24	KR22-FLAXPYT-IR-17	3,1	1	58
25	KR22-FLAXPYT-IR-23	2,6	0,9	47

2. Gilani A olib borgan tadqiqotlariga kura qurg'oqchilik usuv davrida o'simlikdagi suv miqdorining kamayishi hujayra barg suvi salohiyatining pasayishiga olib keladi. Agar noqulay omillarning kupayishi o'simlikning nobut bo'lishini maqolasida keltirgan.

Yo'qori kursatkichni qayt etgan tizmalarda KR22-FLAXPYT-IR-12,ning yashil massasining o'rtacha og'irligi 4.1 gr, qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi 1.5 gr, o'simlikning suv saqlash qobiliyati 72% tashkil etdi.

3].Sh.Oripov F.Amanov malumotiga kura moyli zig'ir ekini navlarini yaratish bugungi kunda axamiyati katta xisoblanadi. lalmikor maydonlar uchun mos bo'lgan.tabiatning noqo'lay omillariga bordoshli navlarni yaratishda mahalliy va uzining belga xususiyatiga ega bo'lgan navlarni duragaylash orqali moylilik darajasini oshirish mamlakatimizda axolini o'simlik moyi bilan taminlash imkonini berishini takitlagan

KR22-FLAXPYT-IR-24,ning yashil massasining o'rtacha og'irligi 4.8 gr, qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi 1.5 gr, o'simlikning suv saqlash qobilyati 92% tashkil etdi, KR22-FLAXPYT-IR-13, ning yashil massasining o'rtacha og'irligi 5.1gr, qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi 2.1 gr, o'simlikning suv saqlash qobilyati 83% tashkil etdi, KR22-FLAXPYT-IR-09, ning yashil massasining o'rtacha og'irligi 5.2gr, qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi 2.2 gr, o'simlikning suv saqlash qobilyati 83% tashkil etdi, KR22-FLAXPYT-IR-10 ning yashil massasining o'rtacha og'irligi 4.3gr, qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi 1.8 gr, o'simlikning suv saqlash qobilyati 69% tashkil etdi, KR22-FLAXPYT-IR-04 ning yashil massasining o'rtacha og'irligi 4.6gr, qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi 1.6 gr, o'simlikning suv saqlash qobilyati 83% tashkil etdi, KR22-FLAXPYT-IR-11 ning yashil massasining o'rtacha og'irligi 3.6 gr, qo'ruq massaning o'rtacha og'irligi 1.1 gr, o'simlikning suv saqlash qobilyati 69% tashkil etdi,qolgan tizmalar past kursatkichni qayt etgani tajribalarda

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1].T.E Ostonaqulov Seleksiya va urug'chilik asoslari Toshkent –“ILM ZIYO”-2013
- 2].Gilani A. et al. Effects of Superabsorbent Polymer on Yield and Yield Components of Sesame under Water Deficit Conditions. – 2022.
- 3].Lalmikor yillarda moyli ekinlar yitishtirish agrotexnologiyasi. Amaliy qo'llanma Sh.Oripov,B.Xaydarov.jizzax-2017